

Valiokunnan lausunto UaVL 13/2018 vp— E 29/2018 vp, E 66/2018 vp, E 67/2018 vp, E 75/2018 vp, U 40/2018 vp, U 45/2018 vp, U 65/2018 vp, U 83/2018 vp, U 88/2018 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: E-kirje eduskunnalle komission tiedonannosta sekä ehdotuksista vuosia 2021—2027 koskevaksi Euroopan unionin monivuotiseksi rahoituskehykseksi

Valtioneuvoston selvitys: Tuleva monivuotinen rahoituskehys; Euroopan puolustusrahasto

Valtioneuvoston selvitys: Tuleva monivuotinen rahoituskehys; sotilaallinen liikkuvuus

Valtioneuvoston selvitys: Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista EU:n ulkosuhderahoitusjärjestelmäksi rahoituskaudelle 2021—2027

Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unionin talousarvion suojaamisesta tilanteissa, joissa oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen jäsenvaltioissa kohdistuu yleisiä puutteita (asetus EU:n talousarvion suojaamisesta oikeusvaltiopuutteilta)

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista 1.) ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2021—2027 koskevan monivuotisen rahoituskehyn vahvistamisesta (rahoituskehysasetus); 2.) ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä (omien varojen päätös); 3.) ehdotus neuvoston asetukseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmää koskevista täytäntöönpanotoimenpiteistä (omien varojen täytäntöönpanoasetus); 4.) ehdotus neuvoston asetukseksi yhteiseen yhdistettyyn yhteisöveuropohjaan, Euroopan unionin päästökauppajärjestelmään ja kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvien omien varojen käyttöön asettamisessa noudatettavista menettelyistä ja menettelystä sekä käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä (omien varojen käyttöönasettamisasetus); 5.) ehdotus neuvoston asetukseksi arvonlisäverosta kertyvien omien varojen lopullisesta yhdenmukaisesta kantomenettelystä annetun neuvoston asetuksen (ETY, Euratom) N:o 1553/89 muuttamiseksi (ALV-omien varojen asetus) sekä; 6.) ehdotus Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission väliseksi toimielinten sopimukseksi talousarviota koskevasta kurinalaisuudesta, talousarvioyhteistyöstä ja moitteettomasta varainhoidosta (toimielinten sopimus talousarvioyhteistyöstä)

Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi 'Erasmus' unionin koulutus-, nuoriso- ja urheiluohjelman perustamisesta ja asetuksen nro 1288/2013 kumoamisesta, ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Luova Eurooppa -ohjelman perustamisesta ja ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston Euroopan solidaarisuusjoukkoja koskevan ohjelman perustamisesta sekä [Euroopan solidaarisuusjoukoista annetun asetuksen] ja asetuksen (EU) N:o 375/2014 kumoamisesta.

Valiokunnan lausunto UaVL 13/2018 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Euroopan puolustusrahasto)

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta EU:n ulkosuhderahoitusjärjestelmäksi rahoituskaudelle 2021–2027, sisältäen ehdotukset Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineen perustamisesta; neuvoston asetukseksi naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välinettä täydentävän, Euratomin perustamissopimukseen perustuvan eurooppalaisen ydinturvallisuusvälineen perustamisesta; Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi liittymistä valmisteleavan tukivälineen (IPA III) perustamisesta; neuvoston päätökseksi merentakaisien maiden ja alueiden assosiaatiosta Euroopan unioniin, mukaan lukien suhteet Euroopan unionin sekä Grönlannin ja Tanskan kuningaskunnan välillä; sekä unionin ulkoasioiden korkean edustajan ehdotuksen neuvoston päätökseksi Euroopan rauhanrahaston perustamisesta.

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: E-kirje eduskunnalle komission tiedonannosta sekä ehdotuksista vuosia 2021—2027 koskevaksi Euroopan unionin monivuotiseksi rahoituskehykseksi (E 29/2018 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Valtioneuvoston selvitys: Tuleva monivuotinen rahoituskehys; Euroopan puolustusrahasto (E 66/2018 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Valtioneuvoston selvitys: Tuleva monivuotinen rahoituskehys; sotilaallinen liikkuvuus (E 67/2018 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Valtioneuvoston selvitys: Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista EU:n ulkosuhderahoitusjärjestelmäksi rahoituskaudelle 2021—2027 (E 75/2018 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unionin talousarvion suojaamisesta tilanteissa, joissa oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen jäsenvaltioissa kohdistuu yleisiä puutteita (asetus EU:n talousarvion suojaamisesta oikeusvaltiopuutteilta) (U 40/2018 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista 1.) ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2021—2027 koskevan monivuotisen rahoituskehysten vahvistamisesta (rahoituskehysasetus); 2.) ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä (omien varojen päätös); 3.) ehdotus neuvoston asetukseksi Euroopan unionin omien varojen jär-

Valiokunnan lausunto UaVL 13/2018 vp

jestelmää koskevista täytäntöönpanotoimenpiteistä (omien varojen täytäntöönpanoasetus); 4.) ehdotus neuvoston asetukseksi yhteiseen yhdistettyyn yhteisöveropohjaan, Euroopan unionin päästökauppajärjestelmään ja kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvien omien varojen käyttöön asettamisesta noudatettavista menetelmistä ja menettelystä sekä käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä (omien varojen käyttöönasettamisasetus); 5.) ehdotus neuvoston asetukseksi arvonlisäverosta kertyvien omien varojen lopullisesta yhdenmukaisesta kantomenettelystä annetun neuvoston asetuksen (ETY, Euratom) N:o 1553/89 muuttamiseksi (ALV-omien varojen asetus) sekä; 6.) ehdotus Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission väliseksi toimielinten sopimukseksi talousarviota koskevasta kurinalaisuudesta, talousarvioyhteistyöstä ja moitteettomasta varainhoidosta (toimielinten sopimus talousarvioyhteistyöstä) (U 45/2018 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi 'Erasmus' unionin koulutus-, nuoriso- ja urheiluohjelman perustamisesta ja asetuksen nro 1288/2013 kumoamisesta, ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Luova Eurooppa -ohjelman perustamisesta ja ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston Euroopan solidaarisuusjoukkoja koskevan ohjelman perustamisesta sekä [Euroopan solidaarisuusjoukkoista annetun asetuksen] ja asetuksen (EU) N:o 375/2014 kumoamisesta. (U 65/2018 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Euroopan puolustusrahasto) (U 83/2018 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta EU:n ulkosuhderahoitusjärjestelmäksi rahoituskaudelle 2021–2027, sisältäen ehdotukset Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineen perustamisesta; neuvoston asetukseksi naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välinettä täydentävän, Euratomin perustamissopimukseen perustuvan eurooppalaisen ydinturvallisuusvälineen perustamisesta; Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi liittymistä valmistelevan tukivälineen (IPA III) perustamisesta; neuvoston päätökseksi merentakaisen maiden ja alueiden assosiaatiosta Euroopan unioniin, mukaan lukien suhteet Euroopan unionin sekä Grönlannin ja Tanskan kuningaskunnan välillä; sekä unionin ulkoasioiden korkean edustajan ehdotuksen neuvoston päätökseksi Euroopan rauhanrahaston perustamisesta. (U 88/2018 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Heidi Kaila, valtioneuvoston kanslia
- yksikönpäällikkö, neuvotteleva virkamies Satu Keskinen, valtioneuvoston kanslia
- EU-erityisasiantuntija Joanna Tikkanen, valtioneuvoston kanslia
- yksikönpäällikkö Mika Kukkonen, ulkoministeriö
- yksikönpäällikkö Katja Ahlfors, ulkoministeriö
- lähetystöneuvos Terhi Bunders, ulkoministeriö
- tiiminvetäjä Birgit Autere, ulkoministeriö

Valiokunnan lausunto UaVL 13/2018 vp

- ulkoasiainsihteri Outi Isotalo, ulkoministeriö
- ulkoasiainsihteri Heli Lehto, ulkoministeriö
- erityisasiantuntija Inkeri Helenius, oikeusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Tia Möller, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Karoliina Honkanen, puolustusministeriö
- erityisasiantuntija Kati Bailey, puolustusministeriö
- erityisasiantuntija Tommi Nordberg, puolustusministeriö
- erityisasiantuntija Elina Saarimaa, puolustusministeriö
- erityisasiantuntija Eliisa Hujala, työ- ja elinkeinoministeriö
- pääsihteri Rilli Lappalainen, Kehitysyhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys - Kehys ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- vastuuvirkamies Pilvi Taipale, ulkoministeriö
- neuvotteleva virkamies Mirka Meres-Wuori, sisäministeriö
- kulttuuriasiainneuvos Seija Astala, opetus- ja kulttuuriministeriö

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleisperustelut

Komissio antoi 2.5.2018 ehdotukset EU:n seuraavaksi rahoituskehykseksi vuosille 2021—2027. Komission kehusehdotus sisältää ehdotuksen rahoituskehysasetukseksi, asetusehdotuksen ehdollisuuden luomisesta EU-varojen sekä oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisen välille, ehdotuksen toimielinten väliseksi sopimukseksi, ehdotuksen omia varoja koskevaksi päätökseksi sekä näitä kattavan tiedonannon. Tämän jälkeen komissio on antanut erilliset politiikkasektoreita koskevat yksityiskohtaiset lainsäädäntöehdotukset, joista valtioneuvosto on antanut eduskunnalle erilliset U-kirjelmät.

Ulkoasiainvaliokunta päätti kokouksessaan 5.10.2018 yhdistää kohdassa "vireilletulo" mainittujen asioiden käsittelyn ja antaa rahoituskehyskokonaisuudesta yhden lausunnon suurelle valiokunnalle. Valiokunta toteaa rahoituskehysneuvottelujen olevan vielä varhaisessa vaiheessa ja näkee tarpeen palata asian käsittelyyn uudelleen neuvottelujen edetessä ja neuvotteluasetelmien selkiytyessä. Valiokunta muistuttaa Suomen EU-puheenjohtajakauden 2019 lähestyvän ja tämän vaikuttavan mahdollisuuksiin viedä kansallisia tavoitteita eteenpäin rahoituskehysneuvotteluissa. Tästä syystä tulisi panostaa ennakkovaikuttamiseen kansallisten tavoitteiden saavuttamiseksi jo ennen puheenjohtajakauden alkua.

Kokonaistaso

Komissio esittää rahoituskehysten kokonaistasoksi (sitoumukset) 1 279 miljardia euroa. Tämä on 1,11 % EU27:n bruttokansantulosta (BKTL). Edellä mainittu luku ei sisällä kehysten ulkopuolisia välineitä (häätäpuvaraus, globalisaatorahasto, solidaarisuusrahasto, joustoväline, Euroopan rauhanrahasto), joista kuitenkin sovitaan osana rahoituskehysratkaisua. Suomi on vakiintuneesti käyttänyt rahoituskehysten kokonaistasosta lukuja, jotka sisältävät kaikki nyt sovitavat sitoumukset, myös ulkopuoliset välineet. Tällöin komission ehdotuksen kokonaistasoksi muo-

Valiokunnan lausunto UaVL 13/2018 vp

dostuu 1 309 miljardia euroa, 1,14 % EU27:n BKTL:stä. Nykyinen vertailukelpoinen kokonaistaso on 1 130 miljardia euroa, 1,07 % EU27 BKTL:stä, joka sisältää myös Euroopan kehitysrahaston, joka tällä kaudella rahoitetaan EU-budjetin ulkopuolelta.

Toimet, joihin komissio esittää merkittäviä lisäyksiä, ovat tutkimus ja kehitys ja ulkosuhderahoitus, lisäksi uusina kohteina puolustusyhteistyö sekä kokonaisvaltainen muuttoliikkeeseen vastaaminen. Suurimmat vähennysehdotukset kohdistuvat maatalouteen ja koheesioon.

Valtioneuvoston kannan mukaan (E 29/2018 vp) komission ehdottama rahoituskehityksen kokonaistaso on liian korkea ja kokonaistason tulisi asettua mahdollisimman lähelle nykyistä jäsenmaiden yhteistä BKTL-tasoa. Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että valtioneuvoston eduskunnalle toimittamista esityksistä puuttuu selkeä esitys siitä, mitkä ovat ne sektorit, joiden rahoituksesta valtioneuvosto olisi valmis leikkaamaan komission esitykseen nähden, jotta rahoituskehityksen kokonaistaso saataisiin Suomen tavoitteiden mukaiseksi. Ulkoasiainvaliokunta painottaa, että olennaisinta rahoituskehitysneuvotteluissa on huolehtia Suomen kannalta olennaisten ja tärkeimpien tavoitteiden saavuttamisesta ja niitä koskevan rahoituksen turvaamisesta. Ulkoasiainvaliokunta käy seuraavassa läpi niitä sektoreita, joista huolehtiminen olisi valiokunnan mukaan olennaista ja jotka se toivoo valtioneuvoston ottavan huomioon.

Ehdollisuus ml. oikeusvaltioperiaate

Komissio antoi osana rahoituskehyspakettia erillisen asetusehdotuksen, jonka tarkoituksena on suojata unionin talousarviota tilanteissa, joissa oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen jäsenvaltioissa kohdistuu yleisiä puutteita. Ehdotus loisi ehdollisuutta unionin varojen vastaanottamisen ja käyttämisen ja oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen välille. Asetusehdotukseen sisältyy menettely unionin rahoituksen keskeyttämiseksi, vähentämiseksi tai lykkäämiseksi, jos oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen kohdistuu jäsenvaltiossa yleisiä puutteita. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kyseeseen voisi tulla esimerkiksi tilanne, jossa kyseessä olevan maan oikeuslaitos tai EU:n talousarvion toteuttamisesta tai petostentorjunnasta vastaavat kansalliset viranomaiset eivät toimisi. Myös unionin varoihin kohdistuva korruptio ja muut väärinkäytökset olisivat keskeisiä seurattavia asioita. Valiokunta toteaa, että myös lehdistönvapauden tilaa tulee tässä yhteydessä seurata tarkoin. Saadun selvityksen mukaan yksittäistapaus ei laukaisisi menettelyä, vaan siihen tarvittaisiin perustellut syyt epäillä systeemistä ja toistuvaa ongelmaa, joka vaarantaa moitteettoman varainhoidon tai EU:n taloudellisten etujen suojaamisen. Asetukseen sisältyy myös menettely tällaisten toimenpiteiden kumoamiseksi.

Ulkoasiainvaliokunta suhtautuu komission asetusehdotukseen myönteisesti ja korostaa pitävänsä tärkeänä löytää keinoja, joilla pyritään tukemaan Euroopan unionin yhteisten arvojen toteutumista jäsenvaltioissa. Unioni on arvoyhteisö, ja oikeusvaltioperiaate on yksi niistä arvoista, joihin unioni perustuu. Ulkoasiainvaliokunta toteaa huolensa siitä, että EU:n perustana olevien arvojen loukkaaminen tai sen vaara on ilmiönä unionissa kasvusuunnassa. Usean unionimaan sisäistä kehitystä tulee seurata tällä sektorilla tiiviisti ja ryhtyä tarvittaessa perussopimuksen mahdollistamiin toimiin. Teema linkittyy myös EU:n globaaliin painoarvoon ja uskottavuuteen ml. laajentuminen ja kehityspolitiikka. Oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen on niin ikään selkeässä yhteydessä sisämarkkinoiden toteutumiseen ja kansalaisten sekä yritysten luottamukseen oikeuksien toteutumiseen. Ennustettava kaupan toimintaympäristö on elintärkeä asia Suomelle ja vai-

Valiokunnan lausunto UaVL 13/2018 vp

kuttaa myös unionin vetovoimaan kansainvälisenä kauppakumppanina ja investointiympäristönä.

Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota EU:ssa käynnissä olevaan keskusteluun siitä, millä keinoin EU:ssa voitaisiin edelleen vahvistaa oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen seuranta. Neuvosto aikoo arvioida oikeusvaltiovuoropuheluaan uudelleen ja tarvetta sen uudistamiseksi vuoden 2019 loppuun mennessä, todennäköisesti Suomen EU-puheenjohtajakauden aikana. Valiokunta korostaa ajoituksen tuovan Suomelle mahdollisuuden viedä oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen ja yhteisten arvojen kunnioittamiseen liittyviä aloitteita eteenpäin. Suomen EU-puheenjohtajakautta edeltävä Suomen puheenjohtajakausi Euroopan neuvostossa mahdollistaa samojen kysymysten edistämisen myös tällä foorumilla.

Otsake 5: Turvallisuus ja puolustus

Komissio esittää uuteen turvallisuus - ja puolustus -otsakkeeseen 24 miljardia euroa. Otsakkeesta katetaan sisäiseen turvallisuuteen, puolustukseen ja pelastuspalvelumekanismiin liittyviä toimia. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan kannalta keskeisimmät otsakkeeseen sisältyvät aloitteet ovat puolustusrahasto sekä esitys sotilaallisen liikkuvuuden rahoittamisesta. Valiokunta pitää komission esitystä suunnata lisää rahoitusta turvallisuuden ja puolustuksen sektorille oikeansuuntaisena ja johdonmukaisena jatkumona EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseksi. Seuraavassa käydään otsakkeen 5 uusia aloitteita tarkemmin läpi.

Puolustusrahasto

Otsakkeeseen 5 sisältyy asetusehdotus Euroopan puolustusrahastosta, johon komissio esittää 11,5 miljardia euroa. Rahasto kattaisi puolustusmateriaalin ja -teknologian tutkimus- ja kehityskokonaisuudet. Tutkimukseen keskittyville toimille varattaisiin n. 3,6 mrd euroa ja puolustusteollisuuden kehittämistoimille n. 7,8 mrd euroa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan puolustusrahastolla pyritään lisäämään Euroopan puolustusteollisuuden kilpailukykyä, tehokkuutta ja innovaatiokapasiteettia yhteistyössä toteutettujen ja jäsenvaltioiden rajat ylittävien toimien kautta. Asetusehdotus täydentää muita EU:n puolustusaloitteita, kuten EU:n pysyvää rakenteellista yhteistyötä, ja sen tavoitteena on saadun selvityksen mukaan vahvistaa EU:ta turvallisuusyhteisönä, EU:n ja Suomen turvallisuutta ja myös osaltaan EU:n strategista autonomiaa. Puolustusrahastosta rahoitettaisiin toimia, jotka vastaavat jäsenvaltioiden yhdessä määrittelemiä suorituskykypuutteisiin.

Puolustustutkimuksen osalta rahoitusta voitaisiin myöntää puolustustutkimus- ja kehittämisvaiheen toimille, jotka koskevat uusien puolustusalan tuotteiden, teknologioiden ja tietämyksen kehittämistä tai jo olemassa olevien tuotteiden tai teknologioiden päivittämistä. Ehdotuksia rahoitettaviksi toimiksi arvioitaisiin erityisen kriteeristön kautta. Ulkoasiainvaliokunnan saaman selvityksen mukaan rahoituksen saaminen Euroopan puolustusrahastosta pääasiassa pohjautuisi kilpailullisiin hakuihin. Saadun selvityksen mukaan Suomi saattaisi saada tämän rahoituksen kautta uusia mahdollisuuksia tukea kansallisen osaamisen kehittämistä puolustusalan tutkimus- ja kehitysyhteistyössä. Tämä edellyttää aktiivista osallistumista rahoituskilpailuihin ja aktiivista kumppaneiden etsintää ja etupainotteista hankevalmistelua. Ulkoasiainvaliokunta näkee potentiaalis-

Valiokunnan lausunto UaVL 13/2018 vp

ten kumppaneiden löytyvän esimerkiksi muista Pohjoismaista. Tästä syystä on tärkeää, että puolustusrahasto olisi esityksen tavoin EU-jäsenvaltioiden ohella avoin myös esimerkiksi Norjalle.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan asetusehdotus tähtää osaltaan yhteisten ja avoimien EU:n sisämarkkinoiden vahvistamiseen vähentämällä päällekkäisyyksiä ja kannustamalla synergioiden hyödyntämiseen. Valiokunta pitää tavoitetta yhteisten ja avoimien sisämarkkinoiden vahvistamisesta puolustusteollisuuden alalla tärkeänä. Puolustusrahastoa valmisteltaessa tulee kuitenkin huolehtia siitä, että puolustusteollisen yhteistyön syventäminen unionialueella avaa kaikille, myös suomalaiselle puolustusteollisuudelle aidon mahdollisuuden osallistua tasavertaisena kumppanina unionialueella tehtävään puolustusteolliseen yhteistyöhön. Valiokunnan näkemyksen mukaan puolustusrahastoa koskevissa jatkoneuvotteluissa on tärkeää estää sellaisen tilanteen muodostuminen, jossa puolustusrahaston kautta päädyttäisiin markkinavääristymiin ja kehitettäisiin markkinoita suurten jäsenmaiden ehdoilla ja tavalla, joka ei lisää avointa kilpailua ja takaa pienemmän jäsenmaan puolustusteollisuuden tasavertaista osallistumista.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan puolustusrahastoehdotuksessa on pyritty varmistamaan monipuolinen osallistujapohja hankkeisiin. Ehdotuksen mukaan luotaisiin bonusjärjestely, joka kannustaisi pk-yrityksiä rajat ylittävään yhteistyöhön. Konsortio, jossa olisi mukana pk-yrityksiä, voisi hyötyä lisärahoituksesta. Asiantuntijakuulemisissa tuotiin esille myös puolustusrahaston suomat mahdollisuudet sellaisille pk-yrityksille, jotka eivät perinteisesti ole aktiivisia puolustusosalalla. Tällaisia yrityksiä on erityisesti elektroniikka- ja ohjelmistoalalla, jotka voivat olla mukana puolustusalan toimitusketjuissa.

Valiokunta kiinnittää lopuksi puolustusrahaston osalta erityistä huomiota sitä koskevaan päätöksentekoon. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan komissio on aikeissa nimittää jäsenvaltioiden asiantuntijoita avustamaan puolustusrahaston rahoitushakemusten arvioinnissa. Valiokunnan näkemyksen mukaan Suomen kannattaa etupainotteisesti etsiä kandidaatteja, joita se voi esittää tällaisiin tehtäviin. Muutoinkin puolustusrahastoa koskevissa jatkoneuvotteluissa on valiokunnan mukaan syytä kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman läpinäkyvän ja jäsenmaille avoimen päätöksentekoprosessin varmistamiseen puolustusrahaston osalta. Asiantuntijakuulemisten mukaan komissio raportoisi vuosittain puolustusrahaston edistymisestä neuvostolle. Ulkoasiainvaliokunta korostaa tässä yhteydessä myös eduskunnan säännöllisen informoinnin merkitystä.

Sotilaallinen liikkuvuus

Komissio esittää otsakkeen 5 alle sotilaalliseen liikkuvuuteen varattavaksi yhteensä 5,8 miljardia euroa. Esityksen mukaan sotilaallista liikkuvuutta koskevaa rahoitusta hallinnoitaisiin Verkkojen Eurooppa-rahoitusvälineen (Connecting Europe Facility, CEF) kautta. Komissio esittää, että sotilaallisen liikkuvuuden hankkeiden EU-rahoitus voisi toteutua vain hankkeissa, joissa on myös siviilikäyttötarve. 5,8 miljardin euron määrärahaa täydennettäisiin noin 80 %:in kansallisella rahoitusosuudella. Ulkoasiainvaliokunta korostaa näiden hankkeiden ja muiden unionin liikkuvuutta edistävien hankkeiden keskinäisen koordinaation tärkeyttä.

Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan sotilaallisen liikkuvuuden parantaminen on tärkeä osa Euroopan vakautta ja turvallisuutta, lisää Euroopan puolustamisen uskottavuutta ja uni-

Valiokunnan lausunto UaVL 13/2018 vp

onin mahdollisuuksia toimia nopeasti ja oikea-aikaisesti kriisitilanteissa. Asiantuntijat myös korostivat sotilaallisen liikkuvuuden tukevan EU:n avunantolausekkeen ja yhteisvastuulausekkeen toimeenpanoa. Hanke vahvistaa saadun selvityksen mukaan sotilaallista huoltovarmuutta, avun vastaanottoa ja antamista ja esimerkiksi harjoitustoimintaa.

Ulkoasiainvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että sotilaalliseen liikkuvuuteen liittyviä samanaikaisia hankkeita, joissa Suomi on mukana, on useita. Pisimmälle on valiokunnan saaman selvityksen mukaan edistytty Nordefcon puitteissa tehtävässä yhteistyössä. EU:n puitteissa sotilaallisen liikkuvuuden tehostamista koskeva työ jatkuu Euroopan puolustusviraston (EDA) alaisuudessa sekä Alankomaiden johtamassa, pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön (PRY) liittyvässä sotilaallisen liikkuvuuden hankkeessa. Komission esittämä rahoitus sotilaalliselle liikkuvuudelle luo kokonaisuuteen uuden elementin. Valiokunta pitää tärkeänä, että eri raiteet, joilla sotilaallista liikkuvuutta edistetään, tekevät tiivistä yhteistyötä keskenään ja että komission esittämä rahoitus liitetään tiiviisti tähän kokonaisuuteen.

Komissio on ilmoittanut, että sotilaallisen liikkuvuuden hankkeisiin myönnettäisiin tukea samoin periaattein kuin muihinkin Verkkojen Eurooppa-välineen hankkeisiin. Ulkoasiainvaliokunnan saaman selvityksen mukaan komission rahoitusesitykseen ja rahoitettavien hankkeiden kriteereihin liittyy vielä paljon avoimia kysymyksiä, jotka on selvitettävä. Komissio on ilmoittanut vahvistavansa sotilaallisen liikkuvuuden hankkeiden hakukriteerit jatkovalmistelun aikana vuosina 2018 —2019. Myös Verkkojen Eurooppa- välineasetuksen lopputulos on vielä avoin. Valiokunta korostaa tiiviin vaikuttamistyön merkitystä, jotta hankekriteereistä saadaan Suomen kannalta tarkoituksenmukaisia. Valtioneuvoston tulee myös tiiviisti jatkaa mahdollisten hankkeiden identifiointia ja kartoittaa yhteistyömahdollisuuksia muiden jäsenmaiden kanssa, sillä hankkeiden rajat ylittävä luonne tulee olemaan eräs rahoituksen saamisen ehdoista.

Otsake 6: Naapurialueet ja muu maailma

Komissio esittää otsakkeeseen 6 kiintein vuoden 2018 hinnoin 108,9 miljardin euron rahoitusta. Tämä tarkoittaisi noin 12 prosentin kasvua nykykauteen verrattuna. Otsaketta 6 täydentää EU:n korkean edustajan komission tuella tekemä esitys neuvoston päätökseksi budjetin ulkopuolisesta rauhanrahastosta, jonka suuruus olisi noin 9,2 miljardia euroa vuoden 2018 hinnoin. Ulkosuhderahoituksen kokonaisuus ehdotetusta kehiksestä rauhanrahasto mukaan lukien on noin 10 prosenttia.

Komissio esittää merkittävää muutosta ulkosuhderahoituksen rakenteeseen. Peruslähtökohta uudistuksessa on, että monimutkaisiin ja nopeasti kehittyviin globaaleihin haasteisiin vastaamiseksi tarvitaan nykyistä joustavampi, tehokkaampi ja yksinkertaisempi rahoitusjärjestelmä. Tästä syystä komissio ehdottaa perustettavaksi laajaa naapuruus- kehitys- ja yhteistyövälinettä (NDICI), johon yhdistyisi suurin osa nykyisistä erillisistä ulkosuhderahoitusvälineistä sekä nykyisin budjetin ulkopuolella oleva Euroopan kehitysrahasto. Välineeseen sisältyy myös investointikehikko, joka kattaa nykyisen ulkoisten toimien takuurahaston ja Euroopan kestävä kehityksen rahaston. Erillisinä edelleen säilyisi humanitaarisen avun väline, YUTP-budjetti, ydinturvaväline, liittymistä valmisteleva tukiväline sekä päätös koskien merentakaisia maita ja alueita.

Valiokunnan lausunto UaVL 13/2018 vp

Ulkoasiainvaliokunta pitää hyvänä komission valitsemaa peruslähtökohtaa, jolla pyritään ulkosuhderahoitusjärjestelmän yksinkertaisuuteen sekä johdonmukaisuuden ja joustavuuden lisäämiseen. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen kehitys unionin lähialueilla on johtanut viime vuosina äkillisiin, uusiin rahoitustarpeisiin unionin politiikkatavoitteiden tukemiseksi. Esille voidaan erityisesti nostaa vuonna 2015 kärjistynyt muuttoliikekriisi, joka johti uusien rahastojen sekä rahoitusvälineiden perustamiseen, keskeisimpinä Syyriaa ja Afrikkaa koskevat hätärahasot, lisäksi perustettiin Turkin pakolaisavun koordinaatioväline. Käynnissä olevalla kehyskaudella perustettiin myös Euroopan kestävän kehityksen rahasto, jonka on yksityistä rahoitusta investoinneille houkuttelemalla tarkoitus tukea SDG-tavoitteiden saavuttamista ja vastata muuttoliikkeen juurisyihin. Valiokunta pitää hyvänä pyrkimystä lisätä unionin kykyä vastata kriiseihin tulevalla rahoituskehyskaudella ilman, että jatkuvasti jouduttaisiin turvautumaan budjetin ulkopuolisiin järjestelyihin.

Ulkoasiainvaliokunta painottaa, että ulkosuhderahoituksen rakenteen yksinkertaistaminen ei saa kuitenkaan johtaa Suomelle tärkeiden kohteiden rahoituksen vähenemiseen tulevissa rahoituskehyskaudissa. On myös tärkeää, ettei joustavuuden kustannuksella esimerkiksi vähennetä kehitysyhteistyön ennustettavuutta ja pitkäjänteisyyttä. Komission ehdotus ulkosuhteiden rahoitusvälineiden yhdistämisestä ei saa johtaa kehitysyhteistyön rahoituksen laskuun. EU on sitoutunut nostamaan virallisen kehitysyhteistyön (ODA) 0,7 %:in tasoon bruttokansantulosta vuoteen 2030 mennessä. Valiokunta käsittelee seuraavassa muutamia tärkeitä teemoja, joihin se haluaa kiinnittää otsaketta 6 koskevissa neuvotteluissa erityistä huomiota.

Lähialueet ja naapurusto

Ulkoasiainvaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että tulevissa rahoituskehysneuvotteluissa huolehditaan siitä, että riittävä rahoitus lähialueillemme ja naapurustoon pohjoisessa ja idässä taataan myös tulevalla rahoituskehyskaudella. Suomen tulee neuvotteluissa varmistaa Itämeri- ja arktisen alueen EU-rahoitus sekä pohjoisen ulottuvuuden ja Venäjän kanssa tehtävän raja-alueyhteistyön rahoitus. Arktisen alueen osalta alueen kehittämiseen ja erityisesti ilmastonmuutoksen torjuntaan liittyville hankkeille tulisi varmistaa riittävä rahoitus. Painopisteenä tulee olla myös alkuperäiskansojen oikeuksien turvaaminen. Venäjän kanssa tehtävä EU:n raja-alueyhteistyö on tärkeää, käytännönläheistä yhteistyötä, jota tulee voida jatkaa riippumatta siitä, tuleeko tulevissa rahoituskehyskaudissa erillistä naapuruusinstrumenttia vai sulautetaanko se komission esityksen mukaisesti osaksi uutta suurta ulkosuhderahoitusvälinettä. Painopisteitä tässä yhteistyössä ovat Itämeren tilan parantamista koskeva ympäristöyhteistyö, rajaturvallisuus ja liikkuvuuden parantaminen. Myös pohjoisen ulottuvuuden rahoituksen jatkumisen varmistaminen on keskeistä. Valiokunta painottaa, että pohjoisen ulottuvuuden kumppanuuksien hanketoimintaan osoitettu EU-rahoitus on luonut pohjoisen ulottuvuuden yhteistyöhön vakautta ja jatkuvuutta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan komission asetusehdotukseen sisältyy erillinen osio naapuruuspolitiikan ja rajat ylittävän yhteistyön erityispiirteiden huomioimiseksi. Tätä valiokunta pitää Suomen näkökulmasta myönteisenä.

EU:n kehitysrahoitus

Kehitysrahoitusta uudistetaan osana ulkosuhderahoitusjärjestelmän kokonaisuudistusta, ja komission esitykseen sisältyy ehdotus Euroopan kehitysrahaston budjetisoimisesta. Ulkoasiainva-

Valiokunnan lausunto UaVL 13/2018 vp

liokunta pitää ulkosuhderahoitusjärjestelmän yksinkertaistamista myös tältä osin perusteltuna. Samalla tulee kuitenkin huolehtia seuraavista kokonaisuuksista kehitysrahoituksen osalta rahoituskehysneuvottelujen edetessä:

1) Kehitysrahoituksen uudistuksen keskiössä tulee olla EU:n globaalit sitoumukset, erityisesti Agenda 2030:n ja Pariisin ilmastosopimuksen toimeenpano.

2) Euroopan unioni on merkittävä kehityspolitiikan tekijä, vaikuttaja ja rahoittaja. EU:n jäsenmaiden ja komission yhteenlaskettu apu on reilusti yli puolet maailman julkisesta kehitysyhteistyörahoituksesta. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että Suomi rahoituskehysneuvotteluissa peräänkuuluttaisi aktiivisesti tarvetta EU:n ja sen jäsenmaiden kehitysyhteistyön koordinaation parantamiseen parhaimman mahdollisen vaikuttavuuden ja tehokkuuden varmistamiseksi.

3) Jäsenmaiden kehitysyhteistyön keskinäisen koordinaation parantaminen olisi tehokas keino myös Afrikan mittaviin kehityshaasteisiin vastaamiseksi. Ulkoasiainvaliokunta näkee, että kehitysrahoituksen fokus tulee olla Afrikassa ja vähiten kehittyneissä sekä hauraimissa valtioissa. Lahjarahan tulisi keskittyä vähiten kehittyneisiin maihin. Valiokunta näkee kuitenkin tärkeänä, että lisäksi etsitään uusia rahoitusmalleja Afrikan kehityksen tueksi. Mikäli julkisen rahoituksen kautta voidaan tukea kestävästi liiketoiminnan syntymistä, on yksityisen rahoituksen nykyistä laajempi mukaan saaminen myös EU-tasolla mahdollista. Afrikan maiden kasvun ja kehityksen kannalta tuotannollisen toiminnan ja viennin elvyttäminen on tärkeää. Perinteinen kehitysrahoitus, investoinnit ja kauppa voivat saada aikaan merkittäviä yhteisvaikutuksia.

4) Komission ehdotus NDICI-instrumentista lisäisi huomattavasti rahoitusta yksityiselle sektorille blending-rahoituksen ja takauksien kautta. Tällä ulkoasiainvaliokunnan mukaan saatettaisiin saavuttaa em. innovatiivisia rahoitusmalleja kehityksen tueksi. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy kuitenkin valtioneuvoston arvioon siitä, että Euroopan kestävä kehityksen rahaston (EKKR) kehitysvaikutukset ja soveltuvuus rahoitusinstrumenttina köyhimmille ja hauraimmille valtioille tulee selvittää, samoin kuin vivutusinstrumenttien yhdistämisestä aiheutuvat kokonaisvaikutukset. Valiokunta toteaa, että komission ehdotuksesta ei käy ilmi, kuinka suuri osa EU:n kehitysavusta voitaisiin ohjata yksityisen sektorin kautta. Valiokunta korostaa, että Suomen on tärkeää ajaa NDICI-välineeseen mahdollisimman läpinäkyvää ja jäsenmaille avointa hallintorakennetta. Suomen on tärkeää olla aktiivisesti ja tehokkaasti mukana, myös Suomelle avautuvien mahdollisuuksien identifioimiseksi.

5) Valiokunta toteaa, että muuttoliikkeen perimmäisiin syihin vastaaminen on tärkeää huomioida nykyistä paremmin unionin kehitys-, ulko- ja turvallisuus-, kauppa- ja ympäristöpolitiikoissa lähtömaiden vakauden edistämiseksi ja muuttoliikevirtojen hillitsemiseksi. Samalla on muistettava, että muuttoliikkeeseen vastaavan kehitysyhteistyön tulee olla ihmisoikeusperustaista eikä unionin kehitysapua voida ehdollistaa muuttoliikkeen hallintaan. Valiokunta muistuttaa myös ilmastomuutokseen tähtäävien toimien keskeisyydestä muuttoliikkeeseen vastaamiseksi.

6) Ihmisoikeusperustaisuus, demokratiatuki ja tasa-arvo ovat tärkeitä asetuksen lähtökohtia, ja niiden tulee olla poikkileikkaavasti osa unionin kehitysyhteistyötä. Asiantuntijakuulemisissa kuitenkin kävi ilmi kansalaisjärjestöjen huoli temaattisten ohjelmien sisällyttämisestä NDICI-välineeseen. Temaattisten ohjelmien nähdään turvanneen rahoitusta niihin teemoihin, jotka jäävät

Valiokunnan lausunto UaVL 13/2018 vp

maantieteellisissä ohjelmissa pienempään osaan. Aiemmin ihmisoikeuksia ja demokratiaa tukevasta EIDHR-välineestä on voitu rahoittaa toimia esimerkiksi ihmisoikeuksien puolustajien tukemiseksi ilman kumppanimaan hyväksyntää. Ulkoasiainvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että komission esityksestä puuttuvat tärkeät ihmisoikeuksia koskevat ulottuvuudet, kuten syrjintää kohtaavat erityisryhmät, naisten oikeudet ja alkuperäiskansojen oikeudet. Ulkoasiainvaliokunta esittää, että ulkosuhderahoitusta koskevissa jatkoneuvotteluissa valtioneuvosto kiinnittäisi näihin kysymyksiin erityistä huomiota.

Rauhanrahasto

Ehdotukseen uudesta rahoituskehiksestä sisältyy EU:n korkean edustajan komission tuella tekemä ehdotus neuvoston päätökseksi budjetin ulkopuolisesta Euroopan rauhanrahasto -erityisvälineestä (EPF). Rahasto korvaisi nykyisen Athena-mekanismiin ja Afrikan rauhanrahaston ja toisi lisäksi uutena elementtinä CBSD-tuen (Capacity building in support of Security and Development). Esitetty rauhanrahasto rahoitettaisiin jäsenvaltioiden suoran kontribuution BKT:n perusteella. Rahasto olisi avoin EU-jäsenmaiden ja kolmansien maiden kontribuutioille. Rahaston kooksi esitetään 9,2 miljardia euroa. Komission tulkinnan mukaan EU:n perussopimus [SEU 41 (2)] estää rahaston sijoittamisen budjetin sisään, sillä se sisältää toimia, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla. Komissio perustelee esitystään erityisrahastoksi tarpeella varmistaa unionin kyky tehokkaaseen ja joustavaan toimintaan konfliktien estämiseksi ja turvallisuuden lisäämiseksi ml. sotilaallisin ja puolustuksellisin keinoin. Rahastosta rahoitettaisiin EU:n sotilaallisia operaatioita, kolmansien maiden asevoimien kapasiteetin vahvistamista, kolmansien maiden tai muiden kansainvälisten toimijoiden rauhanturvaoperaatioita sekä muita ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimia, joilla on sotilaallinen tai puolustuksellinen ulottuvuus. Valiokunta pitää komission esityksen perusteluita yleisellä tasolla tuettavina. EU:n kyky konfliktien ennaltaehkäisyyn ja hallintaan on turvattava myös rahoituksellisin keinoin.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että jäsenmaiden yhteisesti kattamia EU:n sotilaallisten operaatioiden kustannuksia hallinnoidaan tällä hetkellä EU-budjetin ulkopuolisella Athena-mekanismilla. Ulkoasiainvaliokunta toteaa saadun selvityksen perusteella, että nykyinen järjestely jättää niin suuren osan EU-sotilasoperaatioiden kuluja osallistuvien jäsenmaiden katettavaksi, että tämä on tosiasiallisesti vaikeuttanut operaatioiden perustamista ja esimerkiksi EU:n taisteluosastojen käyttöä. Esitys uudesta rauhanrahastosta jättäisi ao. kulut edelleen budjetin ulkopuolelle, jolloin olennaiseksi nousee kysymys, onnistutaanko uuden rauhanrahastoesityksen kautta laajentamaan yhteisesti katettavia EU:n sotilasoperaatioiden kuluja ja näin tukemaan EU:n toimintakyvyn kehittämistä. Asiantuntijakuulemisessa saadun selvityksen mukaan olennainen osa rauhanrahastoesitystä on nimenomaan yhteisesti katettavien kulujen kasvattaminen. Nykyisin operaatioiden kokonaiskustannuksista maksimissaan 15 prosenttia kuuluu Athena-mekanismiin piiriin. Rauhanrahastossa yhteisten kulujen määrittelyä laajennettaisiin niin, että yhteisrahoituksen osuus voisi nousta jopa 40 prosenttiin. Ulkoasiainvaliokunta pitää tätä oikean suuntaisena kehityksenä, mikäli se nostaa EU:n toimintakykyä kansainvälisissä kriiseissä.

Valtioneuvoston mukaan rauhanrahastoa koskeva esitys sisältää kysymyksiä, joihin on saatava lisää selvyttä ennen kuin rahaston rahoittamisesta voidaan tehdä päätöksiä. Näihin kuuluvat erityisesti rahaston hallinnolliseen rakenteeseen ja päätöksentekoon liittyvät kysymykset. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan ja näkee tarpeelliseksi saada lisää selvyttä rahaston päätöksen-

Valiokunnan lausunto UaVL 13/2018 vp

tekoon. Jäsenmaiden keskeinen rooli päätöksenteossa on turvattava, tätä tarvetta korostaa osaltaan näkymä EU:n sotilasoperaatioiden yhteisten kulujen kasvattamisesta.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ulkoasiainvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 8.11.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Matti Vanhanen kesk
varapuheenjohtaja Pertti Salolainen kok
jäsen Sirkka-Liisa Anttila kesk
jäsen Simon Elo sin
jäsen Paavo Arhinmäki vas
jäsen Pekka Haavisto vihr
jäsen Seppo Kääriäinen kesk
jäsen Aila Paloniemi kesk
jäsen Antti Rinne sd
jäsen Erkki Tuomioja sd
jäsen Jutta Urpilainen sd
jäsen Ben Zyskowitz kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jonna Laurmaa

Valiokunnan lausunto UaVL 13/2018 vp
Eriävä mielipide 1

ERIÄVÄ MIELIPIIDE

Perustelut

Vasemmistoliitto pitää ulkoasianvaliokunnan lausuntoa monilta osin hyvänä ja perusteltuna, mutta ilmaisee eriävän mielipiteensä koskien Euroopan puolustusrahastoa, sotilaallista liikkuvuutta ja Euroopan rauhanrahastoa.

EU:n niin sanottu puolustusulottuvuus on syventynyt 2—3 vuoden aikana kovalla vauhdilla ilman, että Suomessa EU:n militarisoinnista olisi käyty juurikaan kansalaiskeskustelua. Tämä EU-yhteistyön syventäminen puolustuskysymyksissä näkyy erityisesti pysyvän rakenteellisen yhteistyön (PRY) käynnistämisessä vuonna 2017 sekä tässä ehdotuksessa EU:n monivuotiseksi rahoituskehikseksi vuosille 2021—2027.

Rahoituskehusehdotukseen sisältyy merkittävä ja EU:n alkuperäisen idean kanssa ristiriitainen uusi avaus: turvallisuus- ja puolustusrahastoon suunnitellaan käytettävän 24 miljardia euroa vuosina 2021—2027, josta puolustusta tukeviin hankkeisiin 17,2 miljardia. Euroopan puolustusrahastoon ehdotetaan 11,4 miljardia ja sotilaalliseen liikkuvuuteen 5,8 miljardia euroa. Lisäksi rahoituskehusehdotukseen sisältyy ehdotus niin sanotun Euroopan rauhanrahaston perustamisesta. Rauhanrahasto olisi kooltaan 9,2 miljardia euroa, ja se rahoitettaisiin kokonaan EU:n budjetin ulkopuolelta jäsenmaiden toimesta.

Puolustusrahaston hyväksyminen tarkoittaa, että EU:n yhteistä budjettia ryhdytään käyttämään ensimmäistä kertaa puolustusteollisuuden tukemiseen. Vasemmistoliitto ei pidä hyvänä sitä, että EU:n ja sen jäsenmaiden resursseja ohjataan eurooppalaiselle aseeteollisuudelle suunnattuna tukipaketina. Tämä sotii myös sitä vastaan, että EU:n alkuperäinen lähtökohta oli rauhan edistäminen.

Niin sanottuun Rauhanrahastoon ja sotilaalliseen liikkuvuuteen Vasemmistoliitto suhtautuu varauksella jo siksin, ettei niistä ole eduskunnalla tarpeeksi tietoa. Molemmat ovat vielä varsin hahmottomattomia hankkeita.

Niin sanottu rauhanrahasto on jo nimenä harhaanjohtava, koska rahastosta rahoitettaisiin nimen omaan EU:n sotilaallisia operaatioita, kolmansien maiden asevoimien kapasiteetin vahvistamista, kolmansien maiden tai muiden kansainvälisten toimijoiden rauhanturvaoperaatioita sekä muita ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimia, joilla on sotilaallinen tai puolustuksellinen ulottuvuus. Tällaisten orwellilaisen uuskielen mukaisten harhaan johtavien nimien käyttö ei ole suotavaa ja syö myös osaltaan EU:n legitimiteettiä kansalaisten silmissä.

Myös ulkoasianvaliokunnan lausunnon ja valtioneuvoston kannan mukaan rauhanrahastoa koskeva esitys sisältää kysymyksiä, joihin on saatava lisää selvyyttä. Lisäksi sotilaalliseen liikkuvuuteen liittyy ulkoasianvaliokunnan lausunnon mukaan paljon avoimia kysymyksiä, jotka on selvitettävä. Puolustusvaliokunta on myös lausunnossaan (PuVL 15/2018 vp) ilmaissut huolensa, että näihin "puolustusavauksiin sisältyy huomattavia riskejä sen suhteen, miten pienempien jäsenmaiden näkemyksiä huomioidaan jatkotyössä", Vasemmistoliiton mielestä EU-puolustus-

Valiokunnan lausunto UaVL 13/2018 vp
Eriävä mielipide 1

yhteistyön syventäminen vie unionia väärään suuntaan: EU:n yhteistä budjettia halutaan ryhtyä käyttämään asevarusteluun. Suomi sitoutuu siis kasvattamaan puolustusmenojaan samaan aikaan, kun palveluita ja sosiaaliturvaa leikataan.

Ratkaisu EU:n yhtenäisyyteen ei ole puolustusyhteistyön syventämisessä. EU:n militarisoinnilla ei ratkaista EU:n legitimititeettikriisiä ja Euroopan todellisia ongelmia. Näin ei myöskään lisätä rauhaa ja turvallisuutta Euroopassa, vaan lisätään aseellisuuden voittoja ja kiihdytetään varustelukilpailua.

Sotilasvarustelun kiihdyttäminen ei myöskään vastaa Euroopan keskeisiin turvallisuusuhkiin ja epävakauttaviin tekijöihin, kuten ilmastonmuutokseen, väestön eriarvoisuuteen, työttömyyteen, köyhyyteen, terrorismiin sekä paljolti näistä syistä kasvaviin hallitsemattomiin pakolais- ja siirtolaisvirtoihin. Puolustusyhteistyön syventämisen sijaan Suomen tulee edistää jäsenmaiden välisen turvallisuusyhteistyön kehittämistä niin kansainväliseen terrorismiin, ihmiskauppaan kuin järjestäytyneeseen rikollisuuteen puuttumiseksi.

EU:n puolustusyhteistyön tulee perustua lähinnä kustannussäästöjen hakemiseen hankinnoissa. Materiaaliyhteistyö tai muut yhteistyömuodot eivät saa johtaa puolustusmenojen kokonaistason nousuun eivätkä kansallisen harkintavallan kaventumiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Hankintayhteistyön ja muun kehitystoiminnan rahoituksen pitää tulla niihin osallistuvilta jäsenmailta, ei EU:n yhteisestä budjetista.

EU:n vahvuus on aina ollut siinä, että se tuottaa turvallisuutta muilla keinoin kuin asevaraisesti. Vuoden 2012 Nobelin palkinto myönnettiin EU:lle rauhan, sovinnon, demokratian ja ihmisoi-
keuksien edistämisestä Euroopassa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtioneuvosto ottaa edellä esitetyn huomioon.

Helsingissä 8.11.2018

Paavo Arhinmäki vas